

"גובהת עמוק"

דניאלה ברפמן: פתוח כדי סדק, פרדס
2015, 69 עמ'

"בהרף-עין מסתיים ומתחיל/ תו אחד של דממה/ שבורא את הרברים מן האיץ-ציל/ אל הרעש הגדול" במוטו זה, שהוא מיתוס בריאה מובהק, נפתח ספר שיריה הראשון של דניאלה ברפמן. ארבע השורות מופרדות מן השיר הראשון ברף ריק, והן מובחנות מן הספר גם בעיצובן הגרפי. השיר הראשון בספר הוא המשך ישיר של אותו מיתוס בריאה - "נסתם מעין השתיקה/ המפכה בדידותו/ משחר ערבים/ אכן נגלה/ על פי קבר לבו/ חרבותיו/ יטיטו פרחים/ בצרחות שקרן" (ללא כותרת, עמ' 7). המוטו והשיר גם יחד מתארים דפוס ארכיטיפי המופיע ברוב סיפורי

דניאלה ברפמן | פתוח כדי סדק

הבריאה במיתולוגיות השונות - איוון סטטי מופר ומאפשר בכך תחילתה של תנועת החיים. מכאן ולאורך הספר כולו, כך חשתי, מבקשת ברפמן ללכוד בשירתה את ביטויי התודעתיים של מיתוס הבריאה הזה. הן במוטו והן בשיר הפותח מבוסס האיוון הסטטי על צמצום, עצירה ודחיסה, ואילו הפרתו מתוארת כהתרחבות או התפרצות החומר שהיה צבוב בו. השיר השלישי בספר 'עטיתי עלי שיש' (עמ' 8) עוסק באתם הנושאים ממש, אולם הוא מתאר את הרברים מן הכיוון ההפוך ובלבו תנועת הצמצום: 'עטיתי עלי שיש/ נאה מלש/ כל הנוגע/ יכול להחליק/ בלא להפצע/ מראש עד פה-רגל/ אתהלה/ אתנאה/ בבשרי החרש/ גרגר-אבק קוסמי/ דחוס ועצוב/ שקמות'.

לפנינו תהליך הפוך לתהליך הבריאה שתוארה קודם לכן - כעת התנועה היא מן הרחב אל הדחוס, ומן האישי והחי אל הפוטנציאל הקוסמי בטרם התפשטותו ומימוש. שירתה של ברפמן חוזרת שוב ושוב אל תנועת הפעימה הזאת ואל המתח המתקיים בה בין שתי המגמות. מעניין להבחין בשימוש שהיא עושה באוקסימורונים לתיאור הדיאלקטיקה המתמדת: 'מעין השתיקה', 'גובהת עמוק'; קיימות דוגמאות רבות נוספות ואל חלקן אתייחס בהמשך. באמצעות האוקסימורונים חושפת ברפמן את בורזמיותן של התנועות ההפוכות. דוגמה נוספת: בשיר 'מתפרצן בתוך עצמו' (עמ' 18) משמשים אוקסימורונים דומים לתיאור מערכת יחסים עם דמות נשית שזהותה אינה נמסרת, מערכת המבוססת על התרחקות והתקרבות בו זמנית - 'השמתו/ היא נאחות בי [...]. האחות/ היא שואפת אלי/ ואני אותה [...]. תמיד צמאות-רוחות זו מזו/ כמהות ומאוסות/ שפתים ורעדות - // ודאים, זה מתפרצן בתוך עצמו'.

גם השיר 'אקליפטוס' (עמ' 46) מתאר פעימה מתמשכת של ירידה והעמקה אין סופית, שהיא בו זמנית התרוממות אל האינסוף, עד להתרחבות התודעית. כך מסתיים השיר - 'אך/ ככל שתפרח/

תשתגשג כף-השוקה/ וכיכב משאה על לבי עד מאוד/ ותארכו יעמיקו/ שבילי שרשי/ ותגלגל לי/ תכלת אשר פתהום/ וארע כי/ כאן/ בתנועה הנצחית/ בסבך ענפים אגשש לשמים/ בשרש אסור - / אל מי בראשית'.

כמו בשיר 'מתפרצן בתוך עצמו', יש שתנועת הצמצום וההתרחבות מתקיימת כתנועה של קרבה ומרחק או ריחוק ומיוג, בין המשוררת לבין הזולת. לדוגמה, בשיר 'ברית' (עמ' 37) העוסק במפגש עם גבה מופיעות השורות - 'ועל מפתן הדלת/ באים בברית אחת/ הכאן ושם'. בשירים רבים אחרים תנועת הפעימה מתארת את היחס בינה לבין העולם. דווקא המודעות הצלולה ליסוד המצומצם והמוגבל שבקיומה, מאפשרת כניסת רחבותו של העולם אל תוכה, והדבר מוביל להעמקה תודעית. מעניין להשוות בין שני שירים נפלאים שבלבם מפגש שכזה בין הפנים לחוץ. הראשון הגו 'העציץ' (עמ' 13) - 'אוד חמה/ מרצד צפוקי/ יער עולה/ יהד שרשי/ עד לכאן/ מגיע החר/ ונשבר/ אל זוגית החלוך/ מתרסקים/ רסיסי/ נועצים בקמו/ את רח אלושתי// וארע שרש בדידותי'. שיר זה מסתיים בפעימת צמצום והפרדה מעל העולם. לעומתו, השיר 'תם' (עמ' 11) עוסק לתפיסתי בתהליך הזה, המסתיים בפעימת ההתרחבות המשלימה - 'איוון משמעות כבר יכולה להיות/ לשניה הוא/ שבה חולפת לטאה/ במשבצת השמש שלי/ מבטה לכוד במבטי/ הרגע/ אנו גוף אחר/ תשוקה אחת/ להיות// אחר כך/ וע ענף מעל ראשי/ צלו מוסף בינינו/ ואנו זוכמות למקומות אחרים של תבניתנו// איוון משמעות/ לכד מתם ההיזח/ העזיר השלם/ כחצר נשכחת'.

בנקודת המוצא לשיר, ברפמן מוגבלת למשבצת שמש התחממת אותה, אלא שאו היא מאפשרת למבטה של לטאה לבוא אל תוכה, ולחוות התרחבות תודעית משותפת, המובילה לנגיעה בגרעין הוויה משותף החודג הרחק מעבר לאותה משבצת שמש ב'חצר הנשכחת'.

המתח שבין תנועת הצמצום לתנועת ההתרחבות אינו מוכרע, ושירים שונים בספר עוסקים בהתפתחויות אפשריות שלו. חלק מן השירים מסתיימים באופן מובהק ככיוון, לדוגמה - 'יותר מאי-פעם הייתי קרובה/ יותר מאי-פעם/ נותרתי/ גדם חללי מנתק', או השיר 'הוגף הפועם' (עמ' 27) שבסיומו מופיע תיאור מפורש של עצירת תנועת הפעימה - 'ההוגף הפועם ב/ בכוח/ הוגף/ אז/ כקבר נאטמה קריאתו/ אף ימי/ נאלמו'. שירים אחרים נותרים עומדים במצב הביניים - 'לא אתן לזה לקרות/ שישאר/ כמעט/ אשאיר את זה עטוף/ בנשימה של בין לבין/ זה ימשיך לחיות. אשאיר אותו חשוך/ זה ימשיך לחיות/ רוטט להחשף' (ללא כותרת, עמ' 29).

אך דומה כי תודעת ההתרחבות המתמדת מעוגנת בהכרתה של ברפמן, חרף הצמצום הרב שהיא חווה - 'הרק הבקבי שבבה/ קודם פצע אל פצע/ לקראת נסיקה' ('נרקמת לתוך', עמ' 36).

לשיאה מגיעה תודעת ההתרחבות הנמשכת של הכותבת, בשירים העוסקים בצפוי להתרחש אחרי מותה. המוות, שהופיע כבר בשיר השלישי בספר כביטוי עז של כיוון ועצירת תנועה, נתפס כחלק מפעימה מתמשכת ולכן מוביל הלאה. בשיר

'גובהת עמוק' (עמ' 55) למשל, מופיעים שוב אותם מוטיבים שנוכרו לעיל, ביניהם אוקסימורונים של עלייה וירידה, התמוגגות תודעית עם חיה:

גובהת עמוק

בארץ קבורתי
חלונות קרועים לרח
האוד כם
ובאודם אני גובהת עמוק
שני עודכים מרדים מעלי וקוראים
אני שמחה בהם.
הם אורחי הקוראים
אנו מפטפטים בדממה.

בארץ קבורתי
עשבים חכמים
במחלות קדומות
מלמדים אותי לשיר
סליחות.

בגוף אני זוכרת
חשכות נפלו עמוק
נפלד-נגעו רחוק

"רוח אחד לכל"

עמיחי חסון: מדבר עם הבית, אבן חושן
2015, 75 עמ'

בספר ביכוריו פורש חסון מניפת שירה רחבה המשתרעת מן האוניברסלי המיסטי ועד למשפחתי האישי ביותר. חלק מן השירים, בייחוד אלו הקרובים יותר לקוטב המיסטי, מזכירים מאוד בשפתם, מבניהם ותכניהם, מעשיות חסידיות (סיפורי המעשיות של רבי נחמן מברסלב אף מוזכרים ומצוטטים בחלק מן השירים). שירים אלו כה מורכבים ועזי דימויים וסמלים עד כי קל לשכוח שכתב אותם משורר צעיר במיוחד, ולא חסיד לבן-זקן בן המאה השבע-עשרה, הפורש בפנינו אלגוריות למצבו הקיומי של האדם. לדוגמה, הבית השלישי מתוך 'מעשה שהייתי' (עמ' 14) 'מעשה שהייתי צפור גדולה ללא תנופה וכןפי שחודות מנפט/ שנטפל לקצותי הקלבים וצחוק האלקנות לא הותיר מנח/ ונחמתי עצמי במעט המון שנמצא מנח בקרקעית העולם כהפקר/ איש לא עמד כנגדי לעזור'. ודוגמה נוספת, מתוך 'איש היער מדבר' (עמ' 12) - מדוע הם שבים אינני יודע/ בנתי את ביתי בארץ/ שייכשלו לבוא בו ועדין/ הם דופקים ובפיהם בקשות/ נפשות שחודות מבקשות את השקט/ חר-הקרבן מבקש מקלט מהארץ/ עלמות יפות מבקשות לחש מפא/ להקל את כאב מוצאי השבתות/ גם נסיכים גם עם הארץ תועים פו/ ראיתי בני שפחות נרדפים בירי בהמות// רק האילה בה אני נותן עינים/ איננה מגיעה אל ביתי לעולם'.

מוטיב השבר וההשתוקקות המתמדת אל תיקונו בולט בדוגמאות אלו כבשירת חסון כולה,